

11 Σεπτεμβρίου 2020

Σπιναλόγκα, το νησί των ξεχασμένων ψυχών

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Τον Σεπτέμβριο του 1935, τα «Αθηναϊκά Νέα» δημοσιεύουν σε συνέχειες την αφήγηση του εμβληματικού χρονικογράφου του 20ου αιώνα, Παύλου Παλαιολόγου στη Σπιναλόγκα, το μικρό νησί που για δεκαετίες αποτέλεσε μία απάνθρωπη «αποθήκη ψυχών».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΛΑΣΙΝ ΤΩΝ ΛΕΠΡΩΝ

ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Πρὸς τὸν βράχον τῆς, φρίκης, Ἐκεῖ ὅπου ἔπεσε ἡ θεϊκὴ ὄργη διὰ τὴν παραμορφωσὴν ἀνθρώπινα πλάσματα ποῦ θὰ ὑπῆρξαν κάποτε καὶ αὐτὰ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ δημιουργοῦ των. Μάσκες τεράτων τοὺς ἐφόρεσε τῶρα. Ἄφηρεσε ἀπὸ μερικοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ μὴ βλέπουν τὸ ἔργον του ἔρροκάνισε εἰς ἄλλους τὰ χεῖλη καὶ ἄφησε γυμνά τὰ κιτρινωμένα δόντια διὰ νὰ μὴ γνωρίσουν τὸ

Καὶ ὁ οἶκτος ἀκόμη ὑποχωρεῖ ἐμπρὸς εἰς τὸν τρόμον ποῦ ἐμπνέει ἡ λέπρα. Οἱ αἰῶνες ὄλοι τὴν ἐτρόμαξαν. Ὅτε ἡ εὐλογία, ὅτε ἡ πανώλης, ὅτε ἡ χολέρα τοὺς ἐφόβισαν ὅσον αὐτῇ. Εἶνε ἡ πρώτη νόσος τῆς ὁποίας ἀπεμόνωσαν τὰ θύματα. Ἡ δυσμορφία ποῦ προκαλεῖ ἐκίνησε τὸ δέος. Δὲν ὑπῆρξε πόνος διὰ τὸν λεπρὸν. Ὑπῆρξεν ἀποστροφή. Ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκρυμψαν εἰς

μένος τῶν «Ἀθηναϊκῶν Νέων». Δὲν λείπει, διὰ κάθε ἐνδεχόμενον καὶ μικρὰ συνοδεία χωροφυλάκων. Τὸ Κρητικὸν πέλαγος, ἀνήσυχον, μάς λούζει μὲ τοὺς ἀφρούς του. Μιάμιση ὥρα διαρκεῖ ὁ πλοῦς. Περνοῦμε κάτω ἀπὸ δάση χαρουπιῶν. Παραπλέομεν τὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας Ὀλοῦντος, τὰς ἀλυκάς ποῦ τροφοδοτοῦν δλην τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ ἄλας των, τὸν πανύψηλον βράχον τὸν μόνον εἰς τὸν κόσμον — μάς

«ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ», 9.9.1935, Ἱστορικό Ἀρχεῖο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Ἦταν ὁ τόπος εξορίας ὅσων προσβάλλονταν ἀπὸ λέπρα. Ὁ Παλαιολόγος συνόδευε

την αποστολή του τότε υφυπουργού Υγείας, Ιωάννη Νικολίτσα, σε μια σπάνια ιστορική στιγμή, δημόσιας επίσημης επίσκεψης πάνω στο μικρό νησί - λεπροκομείο.

Η Σπιναλόγκα βρισκόταν από τον 13ο αιώνα υπό την κατοχή των Ενετών, οι οποίοι στα μέσα του 16ου αιώνα έχτισαν σε αυτήν ένα απόρθητο φρούριο.

Το 1905 με απόφαση της Κρητικής Πολιτείας, άρχισε να χρησιμοποιείται ως τόπος εγκλεισμού των λεπρών, αρχικά της Κρήτης και μετά την ένωση με την Ελλάδα, το 1913, όλης της χώρας.

Ακριβώς 85 χρόνια μετά, η αφήγηση του Παλαιολόγου μάς μεταφέρει σήμερα στον τόπο εκείνον του μαρτυρίου.

«Δεν πλησιάζει κανείς εύκολα την Σπιναλόγκα. Μακρά και επίπονος είναι η διαδρομή. Δρόμος ανώμαλος, μισοκατεστραμμένος με κορδέλλες ατελείωτες που συνεχίζεται επί δυόμισυ ώρες από το Ηράκλειο έως τον Αγ. Νικόλαο. (...) Τίποτα δεν ημπορεί να απομακρύνει από τα μάτια μας την εικόνα που μας περιμένει. Καθείς την έχει σχηματίσει κατά τον τρόπον του. Γιατί να μην είμεθα ειλικρινείς; Και ο οίκτος ακόμη υποχωρεί εμπρός εις τον τρόμον που εμπνέει η λέπρα. (...)

»Είναι η πρώτη νόσος της οποίας απεμόνωσαν τα θύματα. Η δυσμορφία που προκαλεί εκίνησε το δέος. Δεν υπήρξε πόνος δια τον λεπρόν. Υπήρξεν αποστροφή. (...) Τον απέβαλαν από την κοινωνίαν των ανθρώπων. (...) Υπήρξαν περίοδοι που τον έκαψαν. Του εκρέμασαν κουδούνια διά ν' απομακρύνωνται οι υγιείς εις τον

ήχον των. (...) Κατάρρα είναι η λέπρα. Και την κατάραν δεν την πλησιάζουν οι άνθρωποι»

Η αποστολή των επισκεπτών πλησιάζει στην Σπιναλόγκα.

«Εις το λιμανάκι του Αγίου Νικολάου μάς περιμένει το βενζινόπλοιο που θα μας μεταφέρει εις την Σπιναλόγκα (...) Παρά πέρα ο οικισμός της Πλάκας, ο πλησιέστερος προς την Σπιναλόγκαν. Εδώ παραμένει το προσωπικόν του λεπροκομείου. Οι ολίγοι κάτοικοί του αποζούν από την εκμετάλλευση των λεπρών. (...) Και το νησί της κολάσεως διακρίνεται ολοκάθαρα (...) Μια μαύρη τελεία αγκυροβολημένη μεταξύ της Πλάκας και της νησίδος Κολοκύθας. (...) Εφθάσαμεν. Ο υπουργός πρώτος πατεί το πόδι εις το νησί της λέπρας. Τον ακολουθούμε σιωπηλοί. Εις την πύλην του φρουρίου συνωστιζονται οι τριακόσιοι λεπροί.»

Η πύλη στο φρούριο της Σπιναλόγκας, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

«Ανοίξτε τόπο!»

«'Ανοίξτε τόπο!' Φωνάζουν οι ίδιοι οι λεπροί. Ξέρουν ότι γεννούν την φρίκην και συγκεντρωμένοι καθώς είνε προ της πύλης του κάστρου, ανοίγουν ένα στενόν διάδρομον διά να περάσουν οι επισκέπται των. (...) Το θέαμα ξεπερνά τα όρια της φαντασίας. Είχαμε σχηματίση μια εικόνα κολάσεως. Ήτο παράδεισος η κολάσις εκείνη εμπρός εις το θέαμα που αντικρύζομεν. Ο Ντάντε βιάσθηκε πολύ. Δεν είδε τίποτε. Έγραψε την «Κόλασί» του χωρίς να γνωρίση την Σπιναλόγκα (...)

»Πρόσωπα πρισμένα, άλλα με πλάκες κόκκινες με πληγές ανοιγμένες. Πρόσωπα τυλιγμένα σε επιδέσμους με βρωμισμένα βαμβάκια, που μόλις αφήνουν να φαίνονται δυό σβυσμένα μάτια, ή μια μύτη που αρχίζει κι αυτή να παραμορφώνεται. Και όλοι χωρίς φρύδια (...) Πολλοί φορούν μαύρα γυαλιά. Τους έχει κτυπήσει η αρρώστεια στα μάτια. Όσους δεν τύφλωσε ακόμη, τους τυφλώνει σιγά-σιγά. (...) Άλλων φαγώθηκαν τα πόδια. Σύρονται με δεκανίκια. Όταν δε η λέπρα έχει ρημάξει πόδια και χέρια, μένουν καθηλωμένοι στις πόρτες τους και βογγούν».

Ο Νικολίτσας απευθύνεται στους κάτοικους - τρόφιμους.

« - Ο σκοπός μου που ήρθα εδώ είναι να λύσω τα ζητήματά σας...

Μια βοή των διακόπτει:

- Σαπίζουμε, λίγο - λίγο.

- Θα προσπαθήσω να σας συγκεντρώσω σε ένα άλλο μέρος. Να σας κάμω χωριό, ναχετε το σπίτι σας, το σχολείο σας, τον κήπο σας...

- Χώμα και νερό θέλουμε! Διακόπτουν οι λεπροί.

Πάρτε μας από δω και θα πεθάνουμε ευχαριστημένοι!

Να πεθάνουν ευχαριστημένοι. Αυτό ζητούν; Να γιατρευθούν; Το ξέρουν. Θεραπεία δεν υπάρχει. (...) Σπαράζει την ψυχή. Υπάρχουν λοιπόν σε μια γωνιά ελληνικής γης άνθρωποι που συνώπισαν τον κατάλογο των αιτημάτων τους σε δυό μόνο λέξεις: 'Νερό και χώμα'. Και κανείς δεν βρέθηκε ακόμη να τους δώσει ούτε το ένα, ούτε το άλλο».

Ο χρονικογράφος, Παύλος Παλαιολόγος

«Κάποτε κοιταζόμουν κι εγώ»

Οι επισκέπτες μπαίνουν στο δωμάτιο ενός ζεύγους λεπρών.

«Ποση νοικοκυρωσύνη μέσα σ' αυτή την καμαρούλα (...)Εικόνες αγίων σε μια γωνιά και εις τους τοίχους φωτογραφίες φίλων που βρίσκονται «έξω στον κόσμο» και ούτε τους γράφουν, ούτε τολμούν ν' ανοίξουν τα γράμματα που αυτοί τους στέλνουν. Ένας καθρέπτης και μερικά στοιχειώδη σύνεργα καλλωπισμού στο τραπέζι.

- Έτσι για να θυμόμαστε το σπίτι μας, εξηγεί ο άνδρας.

Η γυναίκα ρίχνει μια φευγαλέα ματιά στον καθρέπτη της. Και με τη λέπρα γυναίκα είναι.

- Κάποτε κυτταζόμουν κι εγώ χωρίς να τρομάζω...Και κυττάζει με τα λάγνα μάτια της λεπρής, σαν να ζητή αναδρομικώς τον φόρο - θαυμασμού προς την ωμορφιά που έχει σπαραχθή από την αρρώστεια.»

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙΔΩΡΙΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΛΑΣΙΝ ΤΩΝ ΛΕΠΡΩΝ

Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ Κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

3

Ο έρωτισμός. Είνε τὸ ἀκρότατον πάθος τῶν λεπτῶν. Τους κρατεῖ αἰχμαλώτους του, τους τυραννεί, τους ὀφεί ἐπίστε εἰς πράξεις μυστέρας.

Γέννημα τῆς ἀρρώστειας γέννημα τῆς ἀνάς, γέννημα τῆς ἀπογνώσεως. Ἀφίουν τὸ πάθος ἐν τούτοις κυριώτα. Γιατί ἐν τῷ συγκρατήσῃ. Τί ἔχουν ἐν φόβῳ; Τί ἔχουν ἐν ἐλπίσῃ;

Μιά γὰρ τοὺς μένει ἡ γυναίκα. Τὸ ἔνοστον τῶν ἀρρώστων τῆς Σπιναλόγκας δὲν ἔστι γαλινοὺς, φραγγαὶ κοινικαὶ, φραγγαὶ ἡσκαὶ, αὐτοκυριαρχία, προσώλας, ἀπὸ πού λέγεται ἀπὸς εἰς τὸν ἔξω κόσμον, εἶνε λέξεις που χάνουν τὴν ἐνοσίαν των εἰς τὸν τόπον τῆς κολάσεως.

Ποίος θὰ ἔχη τὸ θάρρος ν' ἀπαγγεῖλη κατηγορητήριον; Εἶνε ἡ ἀντιδικότης πού δὲν ἐξεγείρει, ὁ κυνωτός, ὁ ὁποῖος ἀντὶ ἀνακατήσεως προκαλεῖ τὴν αὐμπίονα.

Νερὸ δὲν ἔχουν, χάρμα δὲν ἔχουν. Τους λείπει ἡ παρηγορία μιᾶς γαλόστρας, ἡ ἑλπίς μιᾶς καλλιτέρας αἰσίου. Τους λείπει — τὸ σπουδαιότερον — ἡ ἀπασχόλησις. Δὲν ἔχουν ἐν κήμον ἕτοιμο. Κόθωνται ἀλημερῶς ἐξω ἀπὸ τίς πόρτες τους μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια καὶ περιμένον. Περιμένον τὸν θάνατον.

Τί τοὺς μένει; Ἡ γυναίκα. Ἡ λεπρὴ γυναίκα. Ἐσυνήθισαν εἰς τὴν δυσμορφίαν. Μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ζωῆς. Εἶνε ἡ φυσικὴ των κατάστασις.

Κάθε φορά πού μία νεώτερη λεπρὴ ὀδηγεῖται εἰς τὸν μαύρον βράχον, ἀρχίζει ἀγῶν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς. Ἀγῶν ἀγῶν πού φθάσει κάποτε μέχρις αἵματος.

Εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον μὲς ἀφηγούνται — πρόκειται δὲ περὶ γεγονότος — τὴν τραγῳδίαν μιᾶς νεαρᾶς δασκάλας ἀπὸ τὰ Ρέθυμνον. Ἐπῶνον εἰς τὴν ἀνάσῃ τῆς πρώτης νεώτερος τῆς τὴν προσέβαλεν ἄ λέπρα. Τὰ πρῶτα της δὲν εἶνε

νεώτερον ἐπῶνον εἰς τὰ μούραγια τῶν Ἐνετιῶν. Ἀφηγούνται... καὶ τί δὲν ἀφηγούνται. Ἡ φαντασία συνεπλήρωσε τὰ κενὰ τῆς πραγματικότητος καὶ ἐδημιουργήθη μία ἀλόκληρη αἰξουαλικὴ φιλολογία γύρω εἰς τὴν λέπραν.

Διακρίνεται ἀνδρόδελφοι, Ἐλ...

Αἱ συνθήκαι ἐπὶ τὰς ὁποῖας εὐρίσκονται, ἐκεί οἱ πάσχοντες δὲν εὐνοοῦν πάντοτε τοὺς νομίμους γάμους. Ὑπάρχουν λεπροὶ καὶ λεπροὶ εἰς τοὺς ὁποῖους ἡ πάθος ἐξελίχθη μετὰ τὸν γάμον καὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκη νὰ ἀποσταθῶν ἀπὸ τοὺς συντρόφους των. Χρεάζεται μετ' αὐτῶν προσήλωσις εἰς

ἀκόμη συζυγιῶν. Μὲς ὠμίλησαν περὶ κοινωνημοσύνης ἀκόμη.

Ἐξ ἄλλου τὸ ἐμπόριον τῆς σαρκὸς δὲν ἀφίει ἀνεκμετάλλευσιν τὴν Σπιναλόγκα. Ριζοκίνδυνος καθὼς εἶνε ἀνεβῆναι εἰς τοὺς βράχους τῆς ἐπὶ διάφορα προσήματα. Πτωχὲς γυναῖκες ἀποστατέυει χήρες που ἔχουν τόσο πολὺ ἐξοικειωθὲν μετὰ τὴν λέπρα ὥστε ἀποφασίζον νὰ διαπεραιωθῶν ἀπὸ τὴν Πλόκα, ἡ ὁποία εἶνε τὸ πλησιέστερον σημεῖον τῆς ἀκτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ πρόσχημα ὅτι κάποιος μικροεμπόριον ἔχουν νὰ πωλήσουν, πωλοῦν ὅσο-ὅσο μέσα εἰς τῆς ρωγμῆς τῶν βράχων τὰ εἶδη των εἰς τοὺς διψασμένους ἀνθρώπους.

Ἄς κατεβῶμεν ἐν σάλας. Τὸ ἀκρότατον ἐρωτικὸν πάθος τοῦ λεπτροῦ θὰ ἠμποροῦσε νὰ τροφοδοτῆση μακροχρόνιον σωματικὸν ἀνάγνωσμα. Εἶνε ὁμοῦς περισσότερο ἀνθρώπινον νὰ μὴ ἐπιρρινωμεν μέσα εἰς τὸν κοίτιαν τοῦ λεπτροῦ, πίσω ἀπὸ τὰ τεῖχη, εἰς κάθε ἐρημικὴν γυνίαν ὅπου ἀποχαλινωμένος ὁ πάθος ἔκασθ' μετὰ τὴν λύσασιν, καταλαίει θεῖους καὶ ἀνθρώπινους νόμους, ἐξετελιέζει τὴν νεροπὴ καὶ μηχανοκτεταί χιλίους τρόπους διὰ νὰ κορεσθῆ.

ΟΟΟΟΟ

Ὄμιλησαμεν διὰ τὴν γαλαρότητα τῶν ἡσῶν πού γεννᾷ ὁ παθολογικὸς ἐρωτισμὸς τῶν λεπτῶν. Μέσα εἰς τὴν ἀπαθλίωσιν ὁμοῦς αἰσθῆν ἡ ὁποία τσαλακώνει τὴν ἐνοσίαν τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας ὑπάρχει μιὰ ἄλλη πτυχὴ, τὸ φανερῶμα τῆς γυναῖκα μετὰ τὴν πῆρα τοῦ ἀγγίλου. Τῆς γυναῖκα τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἔλεους. Αὐτῆς τῆς ὁποῖαν ἡ ἀφοσίωσις ἀνεβῆζει πρὸς τὸ θεῖον.

Μὲς ὠμίλησαν περὶ γυναικῶν πού ἐμβολιάσθησαν μετὰ λέπραν διὰ νὰ μὴ χωρισθῶν ἀπὸ τὸν προσβληθέντα σύζυγον. Δὲν τὸ ἐξηγηθήσασιν. Ἐκεῖνο ὁμοῦς πού ἐβασιν καὶ ἐπιστεύσαμεν εἶνε ἡ γυναίκα ἡ ὁποία, γυρῶς νὰ πάσχη ἠκολούθησε τὴν ἀνάσῃ τῆς εἰς τὴν ἐξορίαν του. Καὶ δὲν εἶνε αὐτὴ μίᾳ, ὅτι ἐκεῖ

Λεπρὴ γυναίκα τῆς Σπιναλόγκας

ἡλικας καὶ ἔνοι, ἐπισκέφθησαν κατὰ καιροῦ τὴν νῆσον τῶν λεπτῶν εἰς τὸς περισσότερους ἐπικράτησιν ἡ φιλολογικὴ των διαθέσις. Θὰ προσπαθῶμεν νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ρεπορτάζ. Νὰ δώσωμεν μιᾶν εἰκόνα, μὴ ἀριστομένη τῆς πραγματικότητος, ὅσο μᾶς ἦτο δυνατόν ν' ἀντιληφθῶμεν τὴν πραγματικότητα αὐτῆν εἰς μί-

τοὺς τύπους διὰ νὰ ἐνδιαφεροῦν εἰς τὴν θέσιν πού εὐρίσκονται διὰ τὴν τακτοποίησιν τῆς κοινωνικῆς των καταστάσεως. Διαζύγιον; Τί τοὺς χρεάζεται; Μήπως πρόκειται νὰ διεκδικήσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἔξω δικαίωματα ἐπὶ τῆς συζυγικῆς πίστεως τῶν λεπτῶν; Ἐνώνηται λοιπὸν εἰς γάμους ἐλευθέρους, δὲν ἀποτελοῦν ἐν τούτοις αὐτοὶ

«ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ», 11.9.1935, Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

Παρά τὴν κατάστασιν τῆς υγείας τους, οἱ ἐγκλειστοὶ στὴν Σπιναλόγκα, μέσα σε ἀθλιές συνθήκες συνεχίζουν νὰ εἶναι γαντζωμένοι στὴ ζωὴ.

«Εἰς τὸν ἱερέαν των λεπτῶν δίδεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν ἡ ευκαιρία νὰ ευλογῆταις ἐνώσεις των. Φοροῦν τότε τα καλά τους, συγκεντρώνονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, γίνεται ἡ τελετὴ, ανταλλάσσονται χειραψίαι καὶ κουρδίζεταί το γραμμόφωνον εἰς τὸ καφενεῖον Ἐναψυχὴ'. (...) Ὑπάρχουν ζεύγη λεπτῶν που διατηροῦν με εὐλάβειαν τοὺς συζυγικοὺς δεσμούς. Προσήλωσις δυσχερεστάτη εἰς ἓνα τόπον ὅπου ο πυρετός καὶ ἡ φαντασία ἐξάπτουν τα πάθη. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα εἰς τα ὁποῖα ἡ χαλαρότης φθάνει εἰς βαθμὸν τρομακτικόν. Μας ὠμίλησαν περὶ τριγῶνων, περὶ τετραγῶνων καὶ πολυγῶνων ἀκόμη συζυγικῶν (...) Μέσα εἰς τὴν ἀπαθλίωσιν ὁμοῦς αὐτῆν ἡ ὁποία τσαλακώνει τὴν ἐνοσίαν τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας ὑπάρχει μιὰ

άλλη πτυχή. (...) Της γυναίκας του πόνου και του ελέους. (...) Εκείνο που είδαμεν και επιστεύσαμεν είνε η γυναίκα η οποία, χωρίς να πάσχη ηκολούθησε τον άνδρα της εις την εξορίαν του. Πέντε τέτοιες γυναίκες μας έδειξαν. Έχουν την απλότητα όλων των μεγάλων ηρωίδων»

Τα παιδιά

«Ένα ολόξανθο κοριτσάκι έως οκτώ ετών. Καθαρό, περιποιημένο με χρυσά μαλλάκια ριχμένα πίσω. Κανένα σημείον λέπρας, ούτε εις το πρόσωπο, ούτε εις τα χέρια. Διαυγέστατα τα μάτια του, ολοκάθαρα τα γαμπάκια του. Άρρωστο κι αυτό:

- Δεν είμαι ακόμη.

Και το λέγει με τόση απλότητα αυτό το «ακόμη» σαν να λέγη ότι δεν έβγαλε τα δοντάκια του. Δεν είνε ακόμη, αλλά θα γίνη. Το περιμένει σαν αναπόδραστο. (...) Έξη παιδιά την στιγμή αυτή ζουν επάνω στον βράχο. Τα δύο θηλάζουν το γάλα των λεπρών τους μητέρων, Τα άλλα γυρίζουν ανάμεσα στις πέτρες και περιμένουν. Περιμένουν να γίνουν κι αυτά λεπρά.

Η ΣΠΙΝΑΛΟΓΚΑ

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ Κ. Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

4

Μιάς τῆς ἔλεγαν καὶ δὲν τὸ πι-
στεύω. Παιδιά στὴ Σπιναλόγκαι
τὰ εἶδωμεν μὲ τὰ μάτια μας. Κυ-
κλωφερούσαν μέσα εἰς τὸ πλῆθος
τῶν λεπρῶν καὶ ἐκτίσταν μὲ πε-
ρήφεια τοὺς ἔξωτες ποὺ ἐισαγό-

καὶ τώρα ποὺ ἡ ἑσπέρια αὐτῆς ἐ-
ρρισκετο εἰς τὴν ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέ-
πει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς λείπρον, ὡς
δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε.
Τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ
παιδοποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μό-
νο νὰ χωρῶμεν ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ

γίνων. Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγ-
καίριος θὰ τὸ ζούσαν. Τὰ φαίνον-
τομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ συνεχὴς
ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ ἀ-
εμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον
ζοῦν, ἡ ἑλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ
ἔχει καταδικασμένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς
πράξεις τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι
ἔχουν μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐ-
λασσονικὰ. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκλη-
ματῆ εἶνε τὸ κράτος, ἔχει σὲ
χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

Δὲν εἶνε ἀκόμη...

εἰς τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο
εἰς τὴν ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν
ζωὴν παρὰ ὡς λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν
καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε.
Τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ
παιδοποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ
χωρῶμεν ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ
ζούσαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον.
Ἡ συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς,
ἡ ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν,
ἡ ἑλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Τρεῖς-τέσσαρες τοκάτοι γίνονται

κρήνη μὲ τὸ κοινὸν μέτρον τὰς πράξεις
τῶν παγόντων.

Τὸ κράτος ὅμως; Οἱ ἄρρωστοι ἔχουν
μὲ τὸ μέρος των ἄλλα τὰ ἐλασσονικὰ.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐγκληματῆ εἶνε τὸ κράτος,
ἔχει σὲ χίρσα του τὰ μέσα καὶ δὲν κάνει
τίποτε. Δὲν ἐπαρκεῖν αἱ συμβου-

καὶ τὴν ἑσπέρια αὐτῆς ἐρρισκετο εἰς τὴν
ἀσθένειαν, δὲν ἐβλέπει τὴν ζωὴν παρὰ ὡς
λείπρον, ὡς δυσμερῶσαν καὶ ὡς δυσσομίαν.

Δὲν εἶδε τίποτε, εἰν ἔλαρι τίποτε. Τί-
ποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν λείπρον. Εἶνε ἡ παιδο-
ποιήσις τῆς ἀσθένειας. Μόνο νὰ χωρῶμεν
ἐξ ἑαυτοῦ. Ποιὸς τοῦ γίνων.

Ἄν τὰ ἀπεμάκρυναν ἐγκαίριος θὰ τὸ ζού-
σαν. Τὰ φαίνοντομας εἰς τὴν κόλπον. Ἡ
συνεχὴς ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀσθενεῖς, ἡ
ἀεμίσητος μέσα εἰς τὴν ὅποιον ζοῦν, ἡ
ἐλπίς, καὶ ἡ προνοία, τὰ ἔχει καταδικασ-
μένα.

Κυλισθῶντες εἰς τοὺς δρόμους τῆς Σπιναλόγκας...

πτόντο τὸ νηρὶ τους. Ἐκυλῶντο ἀ-
διάφορα ἀνάμεσα στοὺς ἀρρό-
στους, ἰδέχοντο τὰ γάδα τους ἀ-
κωβκατῆριον ἀμύρινον. Ἐπαρη-
γύριζαν τὴν ἐξαιρετικὴν κίνησιν
ποὺ παρουσιάει τὴν ἡμέραν ἐκεῖ-
νην ὁ βράχος.

Ἐνε ἀλλοτρίω κορποσκι ἐως ὀ-
κτὼ ἐτῶν. Καθαρὸν περιποιημένο,
μὲ γυρῶθ μαλλιακὰ ρυτίματα πίσω.
Κανένα σημεῖον λέπρας οὔτε εἰς
τὸ πρόσωπον, οὔτε εἰς τὰ χέρια.
Διαγέστατα τὰ μάτια του, ὀλο-
κόθαρα τὰ γυμνάκια του.

Ἄρρωστο κι αὐτό;
— Δὲν εἶμαι ἀκόμη.

Καὶ τὸ λέγει μὲ τόση ἀπόλαση
πὺρὸ τοῦ ἐκκόμει σὺν νὰ λέγει ὅτι

ροῦν οἱ λεπροὶ στὰ γόνατα, νὰ τὴν
χαϊδέψουν τὰ μαλλιάκα καὶ νὰ τὴν
ρωτήσουν:

— Πές μας τα λογιόν, Κρυσούλα,
εἰ εἶδες ἐκεῖ ποὺ εἶσαι;

Ἐξ ἐκεῖ καὶ τὴν στιγμὴν αὐτῆς
ζοῦν ἐπίσω στὴν βράχο. Τὰ δύο
θηλάζουν τὸ γάλα των λεπρῶν
τους μητέρων. Τὰ ἄλλα γυρίζουν
ἀνάμετα στὴς πτέρες καὶ περιμέ-
νουν. Περιμένουν νὰ γίνων κι αὐ-
τὰ λεπρὰ. Νὰ ἴδωσιν τὴν σάρκα τους
οὐκ-οὐκὰ νὰ ροδίζη, νὰ μελανό-
ζη, νὰ παραμορφῶνται τὸ μοῦτρα-
κι τους καὶ νὰ παθαῖνον γεμάτα
πληγές, ὅπως θὰ πῶσιν ἡ μητέ-
ρα τους, ὅπως θὰ πῶσιν ὁ πατέ-
ρας τους.

τὴν ὄρα ποὺ πατήσαμε τὸ πόδι στὴ
Σπιναλόγκα μὲς εἴμε ἐπιμόνως ἀ-
πὸ πίσω γὰ νὰ ἐκτελέσῃ νὰ με-
λαρῶσουμε εἰς τὸν ὄπισθόν νὰ δι-
σπῶσιν τὴν μεταστροφὴν τοῦ παιδιοῦ
του ἀπὸ τὸ ἐρρανοτροφεῖον τῆς
Ἐσθῆς. Ἄν εἶνε ἀδύνατον νὰ τὸ
ἐξήκοντὰ του, στήριξι νὰ τὸ κλεί-
σῃ εἰς τὸ ἐρρανοτροφεῖον τοῦ Ἡ-
ρακλείου ἢ τῆς Νεαπόλεως ὅπου
θὰ ἴδωσιν μεγαλειότητα αἱ πῶσιν-
τικὴς τῆς ἐπικουρίας.

Αἱ μητέρες μὲ σπαραγμὸν χωρί-
ζονται ἀπὸ τὰ παιδιά τους. Εἶνε τὸ
ἄλγος εἰς τὴν πρωτόγονον του
ἐκκόμει. Κανένα ἐνοτικόν δὲν
γυμνάζει χαλκῶν ἐπίσω εἰς τὸν
δρόμον ἐκεῖνον. Ἡ γυναῖκα ποὺ

λαὶ καὶ αἱ ἀδελφαί; Ὑπάρχει ὁ ἐ-
ξαιρετικὸς ὑπερκοινωνικὸς ἐκ-
πρόσωπος, ἐπικουρικὴ στείρωσις
θὰ ἐξορῶσιν τὸ κακόν εἰς τὴν γί-
νον του. Κοινωνία προσηγμένα εἰς
πολυτιμὸν ἐφαρμίζουν τὴν στείρω-
σιν εἰς περιτωτικὸν πολὺ ἐλαφρο-
τέρας μορφῆς. Τὰ ἑλληνικὸν κρά-
τος ἀφίει καὶ τῆς λέπρας ἀκμήν
τὴν ἀνοπαγωγὴν.

Ὁ κ. ὀρρωτογὸς τῆς Ὑγιεινῆς
εἶδε ἀπὸ κοντὰ τὴν κατῶσιν.
Εἶδε τὰ παιδιά τῆς Σπιναλόγκας
νὰ τρέχουν ἐμπρός εἰς τὰ πόδια
του. Τὸ θέλημα αὐτὸ δὲν εἶνε δυ-
νατὸν νὰ τὸν ἀρρῶσιν ἀσυγκίνητον. Ἡ
συγκίνησις ὅμως εἰς τίποτε δὲν ὀ-
φείλει δὲν δὲν κινήσῃ εἰς πράξεις ἀ-

«ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ», 12.9.1935, Ιστορικό Αρχείο «ΤΟ ΒΗΜΑ» & «ΤΑ ΝΕΑ»

- Η επίσκεψη του υφυπουργού Υγείας ολοκληρώνεται.
- «Θα σας μεταφέρω αλλού, τους λέγει ο κ. Νικολίτσας.
- Θα σας κάμω μια κοινότητα όπου να έχετε τα μαγαζιά, το καφενείο, το κουρείο σας, ένα μικρό κήπο να καλλιεργήτε.
- Αυτό θέλουμε κι εμείς, αντιφωνούν οι λεπροί.
- Ευχαριστώ για τα καλά αισθήματα που μου δείξατε. Σας δίνω την βεβαίωσι να βρω κατάλληλο μέρος όπου πεθανετε σαν άνθρωποι.
- Να πεθάνουν σαν άνθρωποι. Μήπως εξήτησαν και τίποτε άλλο;»

Δεν μεταφέρθηκαν πουθενά. Έμειναν έγκλειστοι εκεί και πέθαναν σε έναν τόπο χωρίς νερό και χωρίς χώμα, που δεν ήταν αρκετό ούτε για μια αξιοπρεπή ταφή.

Είκοσι δύο χρόνια όμως μετά, το 1957, η Σπιναλόγκα έκλεισε.

Βρέθηκε η θεραπεία με τη χρήση αντιβιοτικών και όσοι ασθενείς είχαν επιζήσει θεραπεύτηκαν. Ίσως ανάμεσά σε αυτούς να ήταν το ξανθό κοριτσάκι και τα υπόλοιπα πέντε παιδιά, που συνάντησε ο Παλαιολόγος τον Σεπτέμβριο του 1935.

Πηγή: in.gr